

IM.STEFANA
**FUNDACJA
BATOREGO**

Polska ustawa o ochronie sygnalistów. W poszukiwaniu poparcia związków zawodowych oraz organizacji pracodawców

Marcin Waszak, Fundacja im. Stefana Batorego

Warszawa, 4 lipca 2016

Cele i założenia projektu

Wzmocnienie ochrony prawnej pracowników informujących o nadużyciach;

➤ poznanie stosunku reprezentacji pracodawców i związków zawodowych do sygnalistów i potrzeby ich ochrony;

➤ przełamanie stereotypów i uprzedzeń dotyczących sygnalistów;

➤ bodziec do rozpoczęcia prac nad ustawą o ochronie sygnalistów i ich włączenia do strategii antykorupcyjnej;

Kontekst projektu

- 10 europejskich państw posiada już stosowne ustawy o informowaniu w interesie publicznym;
- ostatnia regulacja obowiązująca od VII 2016 w Holandii przyjęta m.in. na skutek działań Fundacji Pracy;
- implementacja prawa europejskiego -> nowelizacja prawa bankowego z XI 2015;
- pierwsze projekty dyrektyw unijnych o ochronie sygnalistów.

Badania

- badania poprzedził **desk research** o genezie, przygotowywaniu i funkcjonowaniu ustaw chroniących sygnalistów w innych krajach;
- **33 wywiady** z przedstawicielami central związkowych, związkami zawodowymi, organizacjami pracodawców i pracodawcami, z sektora prywatnego i publicznego różnych branż oraz ekspertami;
- wybrane tezy respondentów przedyskutowane zostały na **2 warsztatach**, na które zaprosiliśmy środowiska związków zawodowych, pracodawców, instytucji publicznych i organizacji pozarządowych;

Postrzeganie sygnalistów

- odium donosicielstwa;
- uznanie ich roli z perspektywy ochrony interesu publicznego i kosztów, które ponoszą;
- osoby „arcy-przestrzegające prawa”;
- ćwierć-sygnaliści/ulepszacze – podważają ekonomiczne decyzje pracodawcy;
- pseudo-sygnaliści – mają na względzie jedynie swój prywatny interes.

🕒 „Pseudo-sygnaliści” - cytata

„Bo co ci sygnaliści dostrzegają? Sygnaliści dostrzegają, że się płaci pod stołem i ich szlag trafia jak sami nie są w ramach tego [uwzględniani].. bo to zazwyczaj ma taki jakiś ludzki aspekt tak... Zenek i Krzysiek dostają, a ja nie dostaję i oni od tego jeszcze nie płacą i w ogóle co to jest i tak dalej.”

O wewnętrznych systemach raportowania nadużyć

- autorytarna vs. otwarta kultura zarządzania firmą;
- możliwość optymalizacji procesów zarządzania przedsiębiorstwem;
- użyteczne narzędzie komunikacji z pracownikami;
- konieczność współtworzenia wewnętrznych polityk ochrony sygnalistów przez związki zawodowe vs. niepartycypacyjny model ich wprowadzania.

Niezależność instrumentów etycznych od związków zawodowych – cytata

*„Ja jestem zdania, że to, w jaki sposób wybierać rzeczników etyki [osoby odpowiedzialne za sygnalistów], zależy od firmy. W firmie o tak wysokim poziomie uzwiązkowania i dużych wpływach związków w momencie, **kiedy zrobimy proces o charakterze demokratycznych wyborów, to działacze związkowi zostaną wybrani na rzeczników etyki i będzie to zdominowane przez związki.** A chodziło o to, żeby mieć jakąś jeszcze niezależną instancję oprócz samych związków.”*

📍 **Argumenty przeciwko nowej regulacji chroniącej sygnalistów**

- potrzeba ochrony sygnalistów jest już zaspokojona (przepisy antydyskryminacyjne, związki zawodowe, SIP);
- niepotrzebne obciążenia dla pracodawców (opresyjna polityka państwa wobec prowadzenia biznesu);
- bariery instytucjonalno-prawne (PIP, organy ścigania, sądy);
- bariery administracyjne (patronaż polityczny w sektorze publicznym);
- bariery mentalne w społeczeństwie.

📍 Obawy pracodawców - cytaty

*„To jest bez żadnego uzasadnienia (...) Uważamy, że to, co się dzieje w Polsce – przyznawanie kolejnym grupom kolejnej ochrony to jest paranoja. Myśmymy wpadli w jakąś paranoję (...) Tego jest za dużo! Jest **grupa różnych świętych krów.**”*

Przesłanki do wprowadzenia ustawy chroniącej sygnalistów

- obecnie brak jakichkolwiek realnych gwarancji dla bezpiecznego alarmowania o nadużyciach w miejscu pracy;
- łatwość eliminowania niewygodnych pracowników przez pracodawców;
- perspektywa obligatoryjnych standardów dla wszystkich pracodawców w zakresie ochrony sygnalistów;
- nadanie problemowi rangi ustawowej ośmieli sygnalistów;
- funkcja edukacyjna ewentualnej ustawy;

🕒 Upodmiotowienie sygnalistów poprzez ustawę - cytata

*„stworzenie przepisów daje chęć jednoczenia się i przekonanie, że ktoś na górze już o tym pomyślał, **nie jesteś dziwakiem**. Poczucie winy u sygnalisty jest bardzo duże, nie chce być uznany za wichrzyciela, niszczyciela porządku, wroga porządku publicznego. Im **bardziej skodyfikowana wiedza o tym jest, tym mniejszy jest poziom lęku przed taką stygmatyzacją.**”*

Co proponujemy?

- **kompleksowa regulacja ochrony sygnalistów w formie ustawy;**
- przede wszystkim **zapobieganie** odwetom pracodawców na pracownikach z powodu ujawnienia nadużyć;
- wprowadzenie szerokiej definicji sygnalisty do polskiego prawa (pracownicy niezależnie od formy zatrudnienia, wolontariusze, kontrahenci);
- zaprogramowanie mechanizmu pozwalającego na anonimizację danych sygnalistów;
- synchronizacja dotychczasowych instrumentów prawnych wykorzystywanych do ochrony sygnalistów;

Co proponujemy?

- pozostawienie miejsca na **samoregulację i samodzielne tworzenie polityk** chroniących sygnalistów przez pracodawców;
- zachęcanie związków zawodowych do włączania się w tworzenie procedur ochrony sygnalistów w zakładach pracy;
- system publicznego, stałego monitoringu standardów ochrony sygnalistów, **z uwzględnieniem roli związków zawodowych**;
- powiązanie ustawy o ochronie sygnalistów z przepisami o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, wzorem Bribery Act.

O czym jeszcze należy pamiętać?

- opracowanie rozbudowanej **oceny skutków regulacji**, z uwzględnieniem dotychczasowego dorobku i doświadczeń organizacji pozarządowych czy kancelarii prawnych w zakresie pomocy sygnalistom;
- **kampania informacyjno-edukacyjna** adresowana do środowisk pracowników i pracodawców w związku z przyjęciem ustawy;
- niezbędny jest **dialog** między środowiskiem rządowym, reprezentantami pracodawców i pracowników oraz organizacjami pozarządowymi i eksperckimi.

Dziękujemy za uwagę.

Zapraszamy na www.batory.org.pl